

Positieve cijfers, tóch nog een vrij somber verhaal

Rijksbegroting Vooral geen triomfalisme uitstralen, leek gisteren het motto van kabinet-Rutte II. Want het gaat goed, maar nog lang niet goed genoeg.

THIJS NIEMANTSVERDIET

DEN HAAG. Niemand die had verwacht dat er na zeven economisch zware jaren plots een juichverhaal zou komen. Maar toch sloeg het kabinet deze Prinsjesdag wel een héél behoedzame toon aan.

Wát er precies in de begroting van 2016 stond, was geen verrassing meer: zo'n beetje alles was de afgelopen weken al gelekt. De belangrijkste maatregel, een belastingverlaging van 5 miljard euro, maakte het kabinet al voor de zomer bekend.

Dus ging alle aandacht uit naar de toonzetting van de begroting. En die was, ondanks de goede economische berichten, nog steeds behoorlijk aan de sombere kant.

De Troonrede, uitgesproken door koning Willem-Alexander na een minderig en regenachtig ritje in de Gouden Koets, begon met de constatering dat Nederland er economisch „relatief goed” voorstaat. De export trekt aan, de consumptie groeit, meer mensen hebben een baan of kopen een nieuw huis.

Het herstel, zo haastte het kabinet bij monde van de vorst te zeggen, komt bovenal door „de inzet en het doorzettingsvermogen” van „de Nederlanders”. De regering „draagt” slechts „bij”. Vooral geen triomfalisme uitstralen, zo leek het motto.

Meteen daarna volgde een reeks voorbehouden en waarschuwingen. Het herstel is onzeker en in grote mate afhankelijk van internationale omstandigheden die we niet in de hand hebben. En dan is er nog Euro-pese vluchtelingencrisis en de dreiging van terroristische aanslagen.

Ontworsteld aan de crisis Minister Dijsselbloem (Financiën, PvdA) was nóg explicieter in zijn waarschuwingen. Nederland heeft zich „ontworsteld aan de crisis”, zei hij bij het aanbieden van de Miljoenennota aan de Tweede Kamer. En - goed teken - „Nederlanders zoeken op internet voor het eerst sinds tijden

vaker op 'loonsverhoging' dan op 'ontslagvergoeding'”. Maar al gaat het dan goed, goed genoeg gaat het absoluut nog niet.

Dijsselbloem legde vooral de nadruk op de gevaren die onze economie bedreigen: de implosie van de Chinese economie, de verwachte verhoging van de Amerikaanse rente, de geopolitieke instabiliteit in het Midden-Oosten en aan de oostgrens van Europa. Als om de behoedzaamheid te onderstrepen overhandigde de minister van Financiën zijn Miljoenennota in het allereerste koffertje ooit - dat van de notoir zuinige naoorlogse schatkistbewaarder Liefthinx.

Zuinige reacties Net als de boodschap van het kabinet waren de reacties van de oppositie ook zuinig. Waar is de ambitieuze aanpak van de werkloosheid, die voor Nederlandse begrippen nog altijd behoorlijk hoog is? „Het kabinet doet te weinig om die 600.000 werklozen aan een baan te helpen”, zei CDA-leider Sybrand Buma. D66-leider Alexander Pechtold miste in de begroting „ambitie” en vond dat het kabinet vooral veel zaken „uitstelt”. Volgens ChristenUnie-voorman Arie Slob zet het kabinet te weinig geld opzij voor

‘Het doel is niet: hoe dan ook de rit uitzitten’

Premier Mark Rutte

de aanpak van de vluchtelingencrisis.

Vandaag beginnen de Algemene Beschouwingen, het belangrijkste politieke debat van het jaar. Hoewel het kabinet-Rutte II voor het eerst een begroting met goed nieuws presenteert, hebben VVD en PvdA het steeds moeilijker met de samenwerking. Geregeld staan er dissidenten op - of het nou over het asielbeleid gaat of over de noodsteun aan Griekenland.

Binnen het kabinet is „de sfeer” nog steeds „goed”, zei premier Rutte gisteren in een gesprek met schrijvende journalisten. VVD en PvdA zijn volgens hem „totaal verschillende partijen” die „in toenemende mate willen schetsen hoe ze het land na 2017 zien”. Voor de premier blijft „goed beleid het doel, maar als we vastlopen gaan we naar de kiezer. Het doel is niet: hoe dan ook de rit uitzitten”.

Wat betekent dat koffertje voor je bankrekening?

Inkomens Door lagere belastingen gaan miljoenen mensen er volgend jaar op vooruit. Maar als je geen werk hebt, merk je weinig. Dan profiteer je niet of nauwelijks van de plannen van het kabinet.

PHILIP DE WITT WIJNEN

DEN HAAG. Heeft de koning gejoekt? „Voor gepensioneerden en mensen met een uitkering blijft de koopkracht op peil”, sprak hij nog hoopvol in zijn Troonrede.

In één oogopslag laten de traditionele puntenwolken met koopkrachteffecten van het Centraal Planbureau zien dat de ‘gepensioneerde tweeverdiener’ met een laag inkomen er volgend jaar tot wel 10 procent op achteruit gaat. En ook onder gepensioneerde alleenstaanden en alleenstaanden met een uitkering zijn er verliezers. Zij zullen komend jaar niet profiteren van de eerste optimistische rijksbegroting in jaren. De lastenverlichting van 5 miljard euro die het kabinet-Rutte II gisteren presenteerde, komt vooral mensen met een baan ten goede.

Miljoen huishoudens profiteren niet Uit een toelichting op de koopkrachtplaatjes van het ministerie van Sociale Zaken blijkt dat het CPB het niet verkeerd heeft gezien en de tektschrijvers van de Troonrede en de Miljoenennota wel - „Alle groepen kunnen profiteren van de verbeterde economie”. Van de 7,1 miljoen Nederlandse huishoudens krijgt 84 procent er wat bij - en 16 procent dus niet. Dat zijn ruim 1,1 miljoen huishoudens. Zij leveren in of blijven op de nul staan. Het zijn vooral gepensioneerden (bijna 700.000 huishoudens) en uitkeringsgerechtigden (ruim 130.000 huishoudens). In de afgelopen weken, toen veel kabinetsplannen al uitlekten, beloofde minister Lodewijk Asscher (Sociale Zaken, PvdA) mogelijk negatieve koopkrachteffecten voor gepensioneerden te compenseren. Maar dat is dus in lang niet alle gevallen gelukt.

Toch houdt het kabinet vol dat het door deze reparatie ter waarde van zo'n 900 miljoen euro de koopkracht voor ouderen „boven nul” heeft weten te houden, zei premier Rutte gistermiddag. Als je de categorie ruim neemt, klopt dat. Gemiddeld gezien, zeggen ook het Centraal Planbureau en Sociale Zaken, is het koopkrachteffect voor de ‘gepensioneerden’ dit jaar 0 procent en volgend jaar 0,2 procent.

Het Nibud, dat gisteren met eigen koopkrachtberekeningen kwam, ziet voor gepensioneerden een „wisselend beeld”. Het instituut voor budgetvoorlichting schat een lichte verbetering van de koopkracht in voor alleenstaande AOW'ers met geen of een bescheiden aanvullend pensioen van 0,8 procent (om precies te zijn: 11 euro per maand). En voor een alleenstaande oudere die met vervroegd pensioen is gegaan een koopkrachtdaling van 3,5 procent (56 euro per maand). Voor jongeren heeft het kabinet geen gegevens gepubliceerd.

Dat de aantrekkende economie voor ouderen niet of nauwelijks merkbaar is heeft voornamelijk twee oorzaken. Ten eerste de terughoudendheid van pensioenfondsen om aanvullende pensioenen te laten meestijgen met de inflatie (indexeren). Daar heeft het kabinet geen vat op. Maar op de tweede factor wel: fiscaal beleid en bezuinigingen. Onderdeel van de ingrijpende bezuinigingen van de laatste jaren was de vorig jaar al genomen maatregel om, met ingang van 2016, de ouderentoeslag af te schaffen. Dat raakt zowel gepensioneerden met een laag inkomen (tot 20.000 euro) als die met een groot vermogen. Wie namelijk een te groot vermogen heeft, kan zijn recht op toeslagen voor zorg en huur verliezen.

Wie ervoor kiest om aan het werk te gaan moet daar volgens het kabinet voor worden beloond

Lagere belastingen

Hoewel het CPB in de berekeningen weliswaar méér kabinetsplannen turft die een negatief effect hebben op de koopkracht (tien) dan met een positief effect (negen), is het algehele beeld natuurlijk toch positief. De meeste financieel vrolijke maatregelen zijn onderdeel van de lastenverlichtingsoperatie van 5 miljard euro: een verlaging van de tarieven in de tweede en derde belastingstap, een verhoging van de arbeidskorting (waardoor werkenden minder belasting betalen) en een vermindering van de kinderopvangtoeslag.

De meeste Nederlanders gaan er hierdoor volgend jaar op vooruit: ruim zes miljoen huishoudens. Volgens de cijfers van Sociale Zaken varieert de koopkrachtverbetering van 0,5 procent voor iemand die tweemaal modaal verdient (73.000 euro) tot 5,3 procent voor een alleenstaande met een minimumloon (18.000 euro).

Het Nibud heeft opnieuw eigen rekenvoorbeelden. Een alleenstaande met een salaris van 20.000 euro krijgt er volgend jaar 73 euro netto per maand bij (ofwel 4,8 procent), een alleenstaande ouder met een baan en één kind wel 104 euro per maand (4 procent).

Deze plussen geven precies de beweegredenen weer die het kabinet met de lastenverlaging op arbeid voor ogen heeft. Het moet aantrekkelijker worden om aan het werk te gaan of om méér te gaan werken.

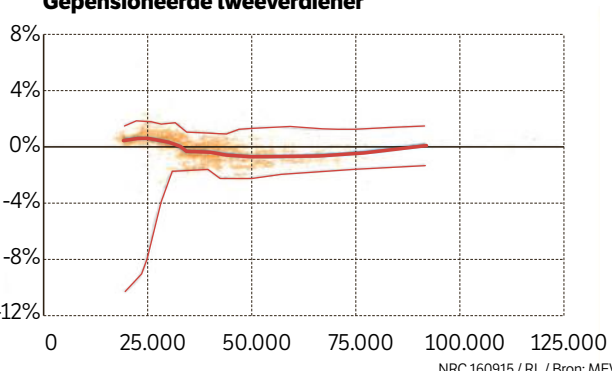
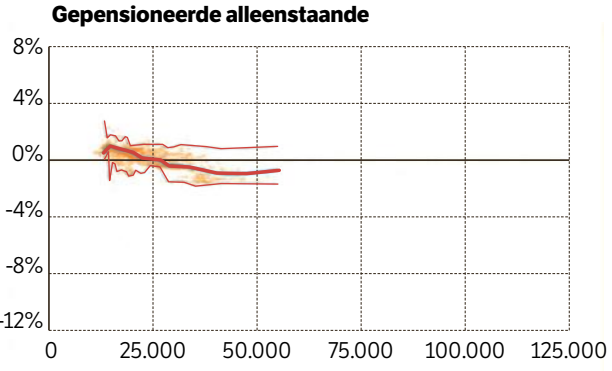
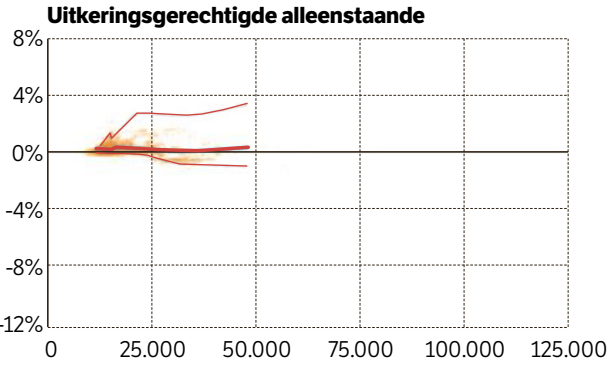
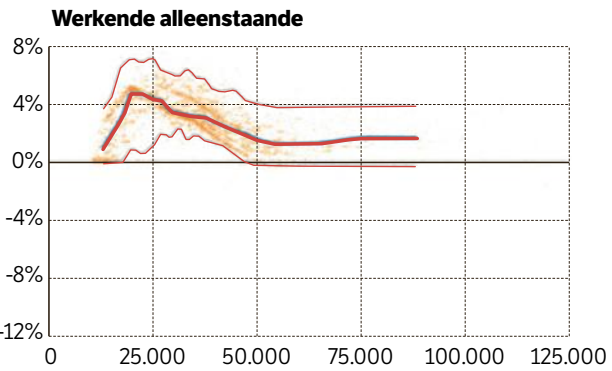
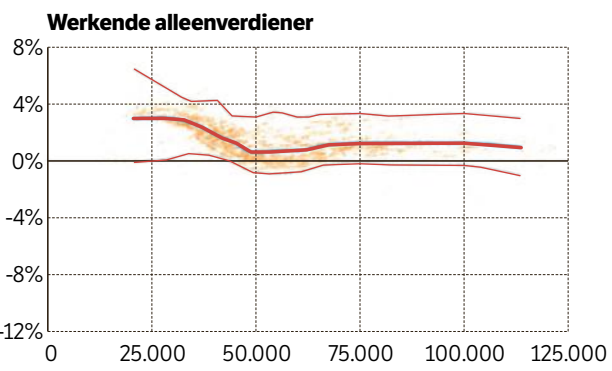
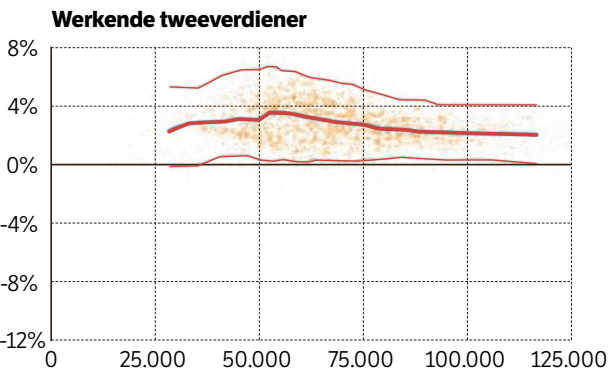
Wie met een uitkering op de bank blijft zitten - werkgeversvoorman Hans de Boer noemde ze eerder dit jaar „labbekakken” - krijgt niet of nauwelijks méér te besteden. Wie ervoor kiest om aan het werk te gaan, al is het met een bescheiden baantje in de supermarkt, moet daar volgens het kabinet echt voor worden beloond.

FOTO: DAVID VAN DAM

Het CPB berekende voor tienduizenden fictieve huishoudens de verwachte koopkrachtverandering in 2016. Dat levert allerlei 'punten' op in grafieken over verschillende groepen huishoudens. Hoe meer de punten uiteenliggen, hoe groter de verschillen zijn in koopkrachtverandering per inkomenscategorie.

Verandering van koopkracht in %, per inkomensniveau 2015

- Mediaan, de middelste van naar koopkracht gerangschikte huishoudens
- 90% van de huishoudens valt tussen de lijnen

WAT HET KABINET DE KOMENDE JAREN WIL

Lagere grens hypotheekgarantie Het maximale bedrag waarvoor mensen een huis kunnen kopen met de Nationale Hypotheek Garantie, waarbij de staat garantstaat voor een eventuele hypotheekschuld, gaat verder omlaag. Per 1 juli volgend jaar gaat de grens van 245.000 euro naar 225.000 euro. Vanaf 2017 wordt de zogeheten kostengrens gekoppeld aan de gemiddelde woningwaarde.

Compensatie huurtoeslag Om voor uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden de koopkracht niet te veel te laten teruglopen, stelt het kabinet de bezuiniging op de huurtoeslag een jaar uit, tot 2017. Kosten: eenmalig 214 miljoen euro.

Belastingvrij schenken De vrijstelling in de schenkbelasting voor kinderen van 18 tot 40 jaar voor een eigen woning wordt vanaf 2017 uitgebreid. De regeling wordt verruimd: naast ouders mogen ook 'derden' voortaan schenken. Het vrij te schenken bedrag gaat ook omhoog, van ruim 53.000 euro naar 100.000 euro.

Lage-inkomensvoordeel Werkgevers die mensen teges een laag inkomen in dienst nemen of hebben, krijgen vanaf 1 januari 2017 een 'lage-inkomensvoordeel' van maximaal 2.000 euro per jaar. Dat kost het kabinet elk jaar zo'n 500 miljoen euro.

Vrouwenquotum aan de top Het kabinet legt het Rijk een vrouwenquotum op: in 2017 moeten vrouwen voor ten minste 30 procent vertegenwoordigd zijn in (top)functies bij de Rijksoverheid. Dat aantal schommelt nu rond 25 procent.

Nieuwe profielen op het vmbo Het vmbo krijgt het volgend schooljaar nieuwe profielen. Bovendien moeten de scholen beter gaan samenwerken met mbo-instellingen en het bedrijfsleven, zodat het voor jongeren makkelijker wordt om werk te vinden.

Weinig over CO2-reductie In de begroting staat niets over het terugdringen van de CO2-reductie met 25 procent in 2020. Die eiste de rechter van de Nederlandse staat in de rechtszaak die klimaatorganisatie Urgenda had aangespannen. Wel staat erin dat het kabinet zich wil houden aan afspraken met de EU over uitstootreductie.

Weer geld voor kogels De krijgsmacht krijgt volgend jaar 220 miljoen euro extra, oplopend tot 345 miljoen tegen 2020. Er komt ook structureel 60 miljoen euro bij voor internationale missies. Defensie doet geen spannende aankopen van het extra geld. Het ministerie kan zesteden tanks behouden en wil bestaande munitie tekorten oplossen.

Tegemoetkoming gezinnen Het betaalde kraamverlof wordt niet al volgend jaar, maar per 1 juli 2017 uitgebreid van twee naar vijf dagen. Wie zijn kind naar de crèche of naschoolse opvang laat gaan, betaalt vanaf 1 januari 2016 fors minder. Er komt ook extra geld dat ouders moet motiveren hun peuters sneller naar de voorschoolse opvang te sturen.

Verbod op vuurwerk De verkoop van vuurwerk wordt verder aan banden gelegd. Een aantal vuurwerkproducten, zoals babypijltjes en Romeinse kaarsen, wordt verboden.